

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3213/2021. (V. 28.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság 4.Bpkf.889/2020/2. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselő (dr. Kovács Arthur ügyvéd) útján eljárva, az Abtv. 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 21.Bv.457/2020/2. számú végzése, valamint a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság 4.Bpkf.889/2020/2. számú végzése alaptörvény-ellenességét, és semmisítse meg azokat, mivel a hivatkozott bírósági végzések az indítvány szerint sértik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését.
- [2] 1.1. A panasz alapjául szolgáló ügy – bírósági végzésben megállapított – tényállása szerint az indítványozó a jogszabályokban előírt mozgástér illetve élettér hiánya, valamint az elhelyezési körülményének egyéb embertelen módja miatt 2019. december 7-én előbb panasszal (a Szegedi Fegyház és Börtönben), majd 2020. január 15-én kártalanítási kérelemmel élt a 2011. május 19. és 2019. december 3. közötti fogvatartási időszakára nézve. Az indítványozó büntetése 2012. augusztus 15. napjától 2022. október 3. napjáig tartott volna, de végül feltételesen 2019. december 1-jén szabadon bocsátották.
- [3] Az első fokon eljáró Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) végzése szerint az indítványozó jogi képviselője útján először 2019. december 7-én terjesztett elő a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) szerinti panaszt a fogvatartási körülményei miatt. Az elsőfokú bíróság a Bv. tv. érintett rendelkezéseinek értelmezése alapján megállapította, hogy a kártalanítási kérelem benyújtásának az előfeltétele a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panasz benyújtása, ugyanis ez teremt lehetőséget arra, hogy a fogvatartási intézet saját hatáskörben orvosolja a felmerülő sérelmet. Ezt a panaszt az indítványozó azonban csak a szabadulását követően terjesztette elő, amikor már annak elbírálása érdemi akadályba ütközött. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a kártalanítási kérelem előterjesztésének előfeltétele nem valósult meg, ezért a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [4] 1.2. Az elsőfokú bíróság végzésével szemben az indítványozó védője fellebbezéssel élt a Szegedi Törvényszékhez (a továbbiakban: másodfokú bíróság). A másodfokú végzésben ismertetett (az ügy iratanyagában eredetileg nem szereplő) fellebbezés szerint téves az elsőfokú bíróság azon érvelése, miszerint a Bv. tv. szerinti panaszt csak a fogvatartás ideje alatt lehet előterjeszteni.
- [5] A másodfokú bíróság a fellebbezést elutasította. Végzésének indokolásában megerősítette, hogy az elsőfokú bíróság mind az ügy tényállását, mind pedig a Bv. tv. értelmezését helyesen állapította meg és végezte el (azaz

a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt a másodfokú bíróság szerint is csak a fogvatartás ideje alatt lehet előterjeszteni). A másodfokú bíróság egyetlen ponton pontosította az elsőfokú bíróság végzését: e szerint az indítványozó a Bv. tv. szerinti panaszt a Bv. tv. előírásainak megfelelően a kérelem benyújtását megelőzően terjesztette elő, tehát e tekintetben eleget tett a Bv. tv. előírásainak.

- [6] 1.3. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 21.Bv.457/2020/2. számú végzése, valamint a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság 4.Bpkf.889/2020/2. számú végzése alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat. Az indítványozó álláspontja szerint az eljáró bíróságok tévesen tüntették fel a megállapított tényállásban, hogy az indítványozó alapvető jogait sértő elhelyezési körülményei miatt korábban nem nyújtott be a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt. Úgy véli, hogy ezek a panaszok azért nem kerültek rögzítésre, mert azokat személyesen, és nem jogi képviselő útján terjesztette elő. Fellebbezésének ezt a pontját azonban a másodfokú bíróság nem vizsgálta, és annak sem adta indokát, hogy ezt a felvetést miért nem vizsgálta, valamint miért mellőzte ezek tisztázása miatt az érintett fogvatartási intézet megkeresését. Az indítványozó ezzel kapcsolatban arra is hivatkozott, hogy a másodfokú bíróság végzésének kézbesítését követően a jogi képviselője megkeresete az érintett fogvatartási intézetet, és onnan azt a választ kapta (amely választ az alkotmányjogi panaszához is csatolta), hogy az indítványozó 2017. január 1-je és szabadulása között két alkalommal is terjesztett elő a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt (2019. június 3-án és július 30-án). Ezt a vizsgáltságot az indítványozó a Legfőbb Ügyészség felé is jelezte, de onnan ezidáig még nem kapott választ.
- [7] A fentiek miatt az indítványozó úgy véli, hogy sérült a tisztességes bírósági eljáráshoz való joga, mivel a másodfokú bíróság nem vizsgálta meg a fellebbezésben előadott érveket, és indokát sem adta annak, hogy a fogvatartási intézet megkeresését miért mulasztotta el. Ha ugyanis a másodfokú bíróság tisztázta volna, hogy a fogvatartási időszakban is előterjesztésre került a Bv. tv. szerinti panasz, akkor az elsőfokú bíróságot új eljárásra kellett volna utasítani. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kiemelte, hogy természetesen tisztában van azzal, hogy a bíróságnak joga van az egyes bizonyítási indítványok között mérlegelni, és akár el is utasíthatja azok végrehajtását, de ezen elutasításnak mindig megfelelő indokát kell adnia. Jelen ügyben azonban ez az indokálás elmaradt.
- [8] 1.4. Az Alkotmánybíróság megkereste a másodfokú bíróságot, és kérte, hogy küldje meg az Alkotmánybíróság részére az indítványozónak az elsőfokú végzéssel szembeni fellebbezését. A másodfokú bíróság által megküldött fellebbezés szerint az indítványozó fellebbezésében kifejezetten hivatkozott arra, hogy korábban – még a fogvatartási ideje alatt – is élt a fogvatartási intézet parancsnokánál személyesen, jogi képviselő nélkül előterjesztett, a Bv. tv. szerinti panasszal. Ezzel összefüggésben pedig azt is kérte a másodfokú bíróságtól, hogy keresse meg a fogvatartási intézet parancsnokát, és a válaszában írtakra figyelemmel bírálja el fellebbezését.

II.

- [9] Az Alaptörvény érintett rendelkezése:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

III.

- [10] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a tekintetében megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [11] 2. Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [12] Az alkotmányjogi panaszt határidőben nyújtották be.
- [13] Jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az alapügyben kártalanítási kérelmet benyújtott személy terjesztette elő az ügyét érdemben lezáró bírói végzéssel szemben, amely tekintetében további jogorvoslatnak nincs helye.
- [14] 3. Az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozó megjelölte továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálendő bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány benyújtását részletesen indokolta, kifejtve az Alaptörvényben foglalt jogok sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó kifejezett kérelmet fogalmazott meg a bírói döntés megsemmisítésére nézve [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [15] Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [16] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jognak az esetleges sérelmét veti fel, és így az üggyel összefüggésben felmerül a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye. A másodfokú bíróság végzésével összefüggésben ezért vizsgálni kell, hogy az a tény, hogy a másodfokú bíróság az indítványozó fellebbezésében felvetett szempontokat – miszerint az indítványozó nem csak a feltételes szabadon bocsátását követően, hanem a fogvatartási ideje alatt is terjesztett elő a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt – nem vizsgálta, és nem élt megkereséssel az érintett fogvatartási intézethez, hanem ezen információk hiányában, a megkeresés elmaradására indokolást nem adva utasította el az indítványozó fellebbezését, sérti-e a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát.
- [17] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján, a panasz befogadásáról szóló döntést mellőzve, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában érdemben bírálta el.

IV.

- [18] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [19] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz vizsgálata körében mindenekelőtt fontosnak tartotta kiemelni a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal összefüggésben a jelen ügyre nézve releváns gyakorlatának legfontosabb elemeit.
- [20] Az Alkotmánybíróság több döntésében is foglalkozott a tisztességes eljáráshoz való joggal, és a 23/2018. (XII. 28.) AB határozatban összefoglalóan megerősítette az ezzel összefüggésben kialakított következetes gyakorlatát. E szerint a „*fair trial*” olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes” {23/2018. (XII. 28.) AB határozat, Indokolás [27], lásd továbbá: 3254/2018. (VII. 17.) AB határozat}.
- [21] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből következik a bíróságok indokolási kötelezettségének követelménye is. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban

szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon {lásd 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34], megerősítette: 20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [26]}.

- [22] 2. Az indítvány szerinti ügyben az indítványozó (volt fogvatartott) nyújtott be kártalanítási kérelmet az elsőfokú bírósághoz, amely azonban azt érdemi vizsgálat nélkül elutasította, mivel az indítványozó a kérelem kötelező előzményeként megkövetelt Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt csak a feltételes szabadon bocsátását követően terjesztette elő. Az indítványozó azonban fellebbezésében arra is hivatkozott, hogy a Bv. tv. hatályba lépése (azaz 2017. január 1-je) és a szabadon bocsátása (2019. december 1-je) között több alkalommal is terjesztett elő a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt (ezt az érintett fogvatartási intézettel történő későbbi hivatalos levélváltása is megerősítette), csak azokat nem jogi képviselő útján, hanem személyesen nyújtotta be. Fellebbezésének ezen részét azonban a másodfokú bíróság nem vizsgálta meg, nem tartotta szükségesnek ezen felvetés tisztázását, és nem adta indokát annak sem, hogy ennek mellőzését miért tartotta indokoltnak. Emellett azt is fontos megjegyezni, hogy a jogerős végzésében a másodfokú bíróság arra sem utalt, hogy az indítványozó fellebbezésében hivatkozott arra, hogy korábban is nyújtott be a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt, nem csak a feltételes szabadon bocsátását követően.
- [23] 3. Az Alkotmánybíróság indokoltnak tartotta a Bv. tv. érintett – a támadott végzés meghozatalakor hatályos – rendelkezéseinek a rövid áttekintését (a Bv. tv. 10/A. §-a és a 144/B. §-a 2021. január 1-jén hatályukat veszítettek, jelen ügyben azonban még kétségtelenül irányadóak voltak). A Bv. tv. – a támadott végzés meghozatalakor hatályos – 10/A. § (6) bekezdése szerint a kártalanítási kérelem benyújtásának a feltétele, hogy az érintett személy a kártalanítási kérelem benyújtását megelőző három hónapon belül előterjesszen egy, a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt is az érintett fogvatartási intézet parancsnokához. A Bv. tv. 10/A. § (6) bekezdése azt is kimondja azonban, hogy ha az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény hosszabb időn át fennáll, három hónapon belül újabb panaszt előterjeszteni nem kell. Szintén fontos kiemelni, hogy az ügy bíróság általi elbírálásakor hatályos Bv. tv. nem tartalmaz előírást arra nézve, hogy a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt csak jogi képviselő útján lehet előterjeszteni.
- [24] Ezen szabályoknak jelen ügy alkotmányjogi megítélése szempontjából azért is nagy jelentősége van, mivel az indítványozó az érintett fogvatartási intézet által igazoltan (2019. június 3-án és 2019. július 30-án) előterjesztett a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt. Ezen panasz pedig, amennyiben a feltételezett alapjogsértő elhelyezés folyamatosan fennállt, alapot teremthetett volna a kártalanítási kérelem érdemi elbírálására.
- [25] 4. Az indítványozó fellebbezésében egyértelműen hivatkozott arra, hogy nemcsak a feltételes szabadon bocsátását követően, hanem korábban – még a fogvatartási időszaka alatt – is terjesztett elő a Bv. tv. 144/B. §-a szerinti panaszt. A fentiek – a Bv. tv. rendelkezéseinek értelmezése és az irányadó alkotmánybírósági gyakorlat – alapján megállapítható, hogy a másodfokú bíróságnak, a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó vizsgálati és indokolási kötelezettsége okán, meg kellett volna keresnie az érintett fogvatartási intézetet, és tisztázni kellett volna ezen, indítványozó által állított panaszok létezésének kérdését. A másodfokú bíróság ugyanis csak akkor tudott volna megalapozottan dönteni a kártalanítási kérelemről, ha ezen Bv. tv. szerinti panaszok létét is figyelembe vette volna. Ezek hiányában ugyanis a másodfokú bíróság az indítványozó fellebbezésének egy lényeges pontját hagyta megválaszolatlanul, amely figyelembe vétele adott esetben az indítványozónak kedvezően tudta volna alakítani a kérelmének elbírálását. A másodfokú bíróságnak ezen mulasztása tehát alkalmas volt arra, hogy érdemben befolyásolja az ügy kimenetelét, ezért megállapítható, hogy a másodfokú bíróság végzése sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, mivel a másodfokú bíróság nem teljesítette indokolási kötelezettségét akkor, amikor a fellebbezés egy lényeges részéről, illetve ezen rész mellőzésének indokáról (amelyre a szabad bizonyítás elve alapján, megfelelő indokolás mellett lehetősége lett volna) nem adott számot végzésében.
- [26] 5. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság eljárása sértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, így az alkotmányjogi panasz által támadott végzést megsemmisítette.
- [27] Az Alkotmánybíróság mindezekkel együtt hangsúlyozza, hogy jelen döntése nem eredményezi, hogy a másodfokú bíróságnak az ismételt eljárása során helyt kell adnia az indítványozó kártalanítási kérelmének. Jelen

döntés következménye ugyanis csupán annyi, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülése érdekében a másodfokú bíróságnak az indítványozó által igazoltan a fogvatartási időszaka alatt benyújtott Bv. tv. szerinti panaszok ismeretében kell eldöntenie az ügyet, amely – az Alaptörvény és az irányadó alkotmánybírósági gyakorlat alapján – akár ismételten vezethet a kérelem elutasításához is.

Budapest, 2021. május 11.

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1485/2020.

